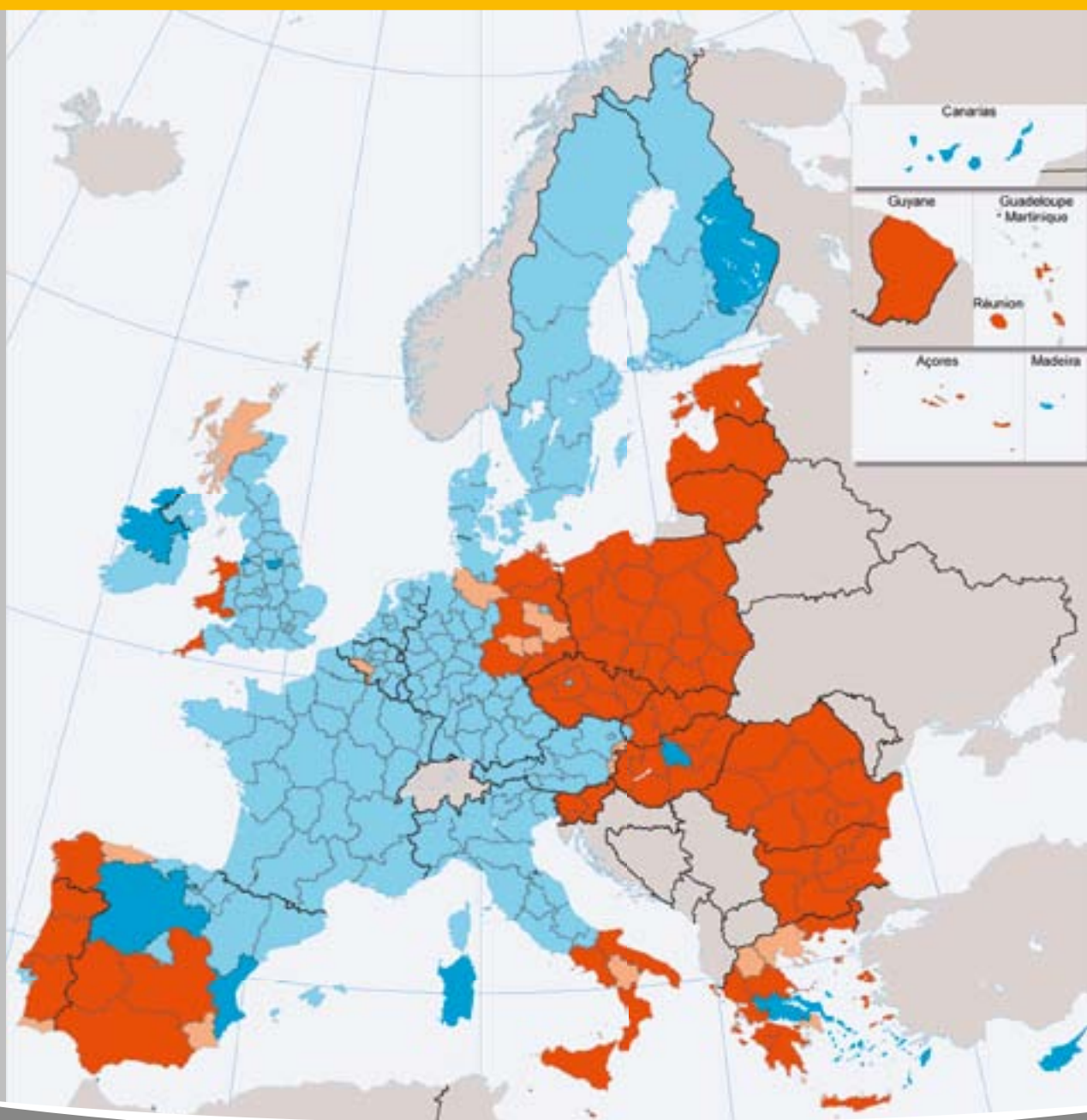

Kontroles sistēma kohēzijas politikas īstenošanai

Kā tā darbojas 2007.–2013. gada budžeta periodā

Saturs

Priekšvārds	3
1. Ievads. Kohēzijas politika – finansējums, pasākumi un budžeta līdzekļi 2007.–2013. gada budžeta periodā	5
2. Īstenošanas un kontroles sistēma	6–7
3. Kontroles sistēmas darbība	8–11
4. Kontroles sistēmas darbība ilgākā laikposmā – kā veidojas pārlicība	12–13
5. Kas notiek, ja tiek atklātas problēmas?	14–15

Iespiešanai paredzētais materiāls pabeigts 2009. gada oktobrī.

© Eiropas Savienība, 2009

Pārpublicēt atļauts tikai ar norādi uz avotu.

Iespiests Beļģijā

EIROPAS SAVIENĪBAS PUBLIKĀCIJU BIROJS

L-2985 Luksemburga

DOI: 10.2776/68500

Fotoattēli: 6., 7., 10., 11., 13., 14. lpp. © *Istockphoto*.

Redaktors: *Raphaël Goulet*, Eiropas Komisija, Reģionālās politikas ģenerāldirektors

Šī brošūra ir publicēta 22 Eiropas Savienības valodās.

Šajā publikācijā ir pausti tās autora uzskati, un tie ne vienmēr atspoguļo Eiropas Komisijas viedokli.

**Paweł
Samecki**

Par reģionālo politiku
atbildīgais komisārs

**Vladimir
Špidla**

Par nodarbinātību,
sociālajām lietām un
vienlīdzīgām iespējām
atbildīgais komisārs

Priekšvārds

No ES budžeta līdzfinansētās kohēzijas politikas programmas palīdz pārveidot reģionu un valstu ekonomiku, nodrošinot ieguldījumus infrastruktūrā, uzņēmējdarbības attīstībā, apmācībā, inovācijās un vidē; tās rada noturīgu ilgtermiņa izaugsmi un ievērojami veicina jaunu darba vietu radīšanu.

Viens no galvenajiem faktoriem, kas ļauj šo politiku veiksmīgi īstenot, ir tās decentralizācija. Programmu vadība tiek īstenota reģionu un vietējā līmenī, un izraudzītajos projektos tiek risinātas šajos līmeņos izvirzītās prioritātes. Tomēr, pieaugot iesaistīto organizāciju un līdz ar to arī kontroles posmu skaitam, ar kontroles organizēšanu saistītais risks paaugstinās.

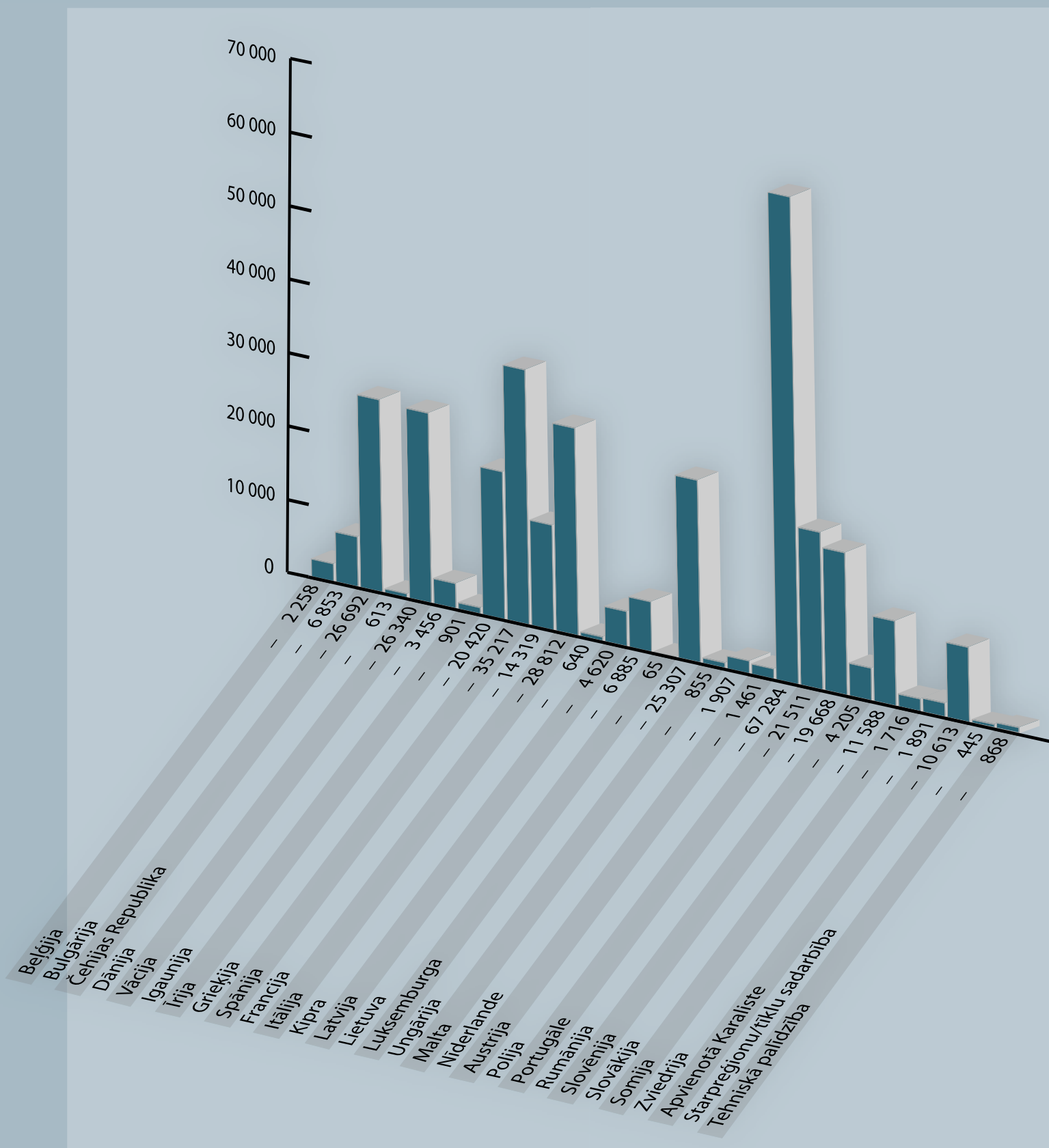
Lai būtu pārliecība par to, ka Eiropas Savienības nodokļu maksātāju līdzekļi tiek tērēti atbilstošā veidā, jānodrošina pienācīga apmācība un metodiskie norādījumi, tā lai noteikumus izprastu visas iesaistītās puses, un jāveido efektīvs kontroles mehānisms, kas ļauj atklāt un labot kļūdas un novērst iespējamo krāpšanu.

Mums šķiet, ka veidojot skaidrāku un spēcīgāku juridisko pamatu 2007.–2013. gada programmas periodam, Komisija un dalībvalstis kopīgiem spēkiem var nodrošināt efektīvāku kohēzijas politikas darbību, kas atbilst ES fiskālajām prasībām un kuru pārrauga Eiropas Parlaments.

Paweł Samecki

Vladimir Špidla

ES kohēzijas politikas līdzekļu sadalījums 2007.–2013. gadam starp dalībvalstīm, € miljonos

1

1. Ievads. Kohēzijas politika – finansējums, pasākumi un budžeta līdzekļi 2007.–2013. gada budžeta periodā

Kohēzijas politikas finansējumu piešķir darbības programmām, kas tiek plānotas septiņiem gadiem, no šādiem trim fondiem:

- Eiropas Reģionālās attīstības fonda (ERAF), ko izmanto, lai finansētu infrastruktūras projektus, ieguldījumus vidē, pilsētu atjaunošanā, vietējā saimnieciskajā attīstībā, tostarp mazos un vidējos uzņēmumos, un pārrobežu, kā arī starpreģionu sadarbībā;
- Eiropas Sociālā fonda (ESF), ko izmanto, lai finansētu apmācību, jo īpaši nelabvēlīgā stāvoklī esošām iedzīvotāju grupām un bezdarbniekiem, un izglītības un apmācības sistēmu attīstību;
- Kohēzijas fonda, kas ir atsevišķs instruments ar īpašiem noteikumiem transporta un vides infrastruktūras finansēšanai.

€ 347,410 miljardi Eiropas Savienības finansējuma, t. i., € 50 miljardi gadā, kas līdzinās vienai trešdaļai no ES budžeta, – tieši tik liels līdzekļu apjoms ir pieejams dalībvalstīm, lai samazinātu atšķirības reģionālajā un sociālajā attīstībā 2007.–2013. gada finanšu plāna periodā.

ERAF un ESF ir sākotnējie “struktūrfondi”, un tos izmanto visā Eiropas Savienībā. Kohēzijas fondu nodibināja 1992. gadā, un tas darbojas tikai tajās valstīs, kurās NKI 2001.–2003. gada periodā bija zemāks par 90 % no ES-25 dalībvalstu vidējā rādītāja. Katrai dalībvalstij paredzētās budžeta dotācijas apmērs kohēzijas politikas vajadzībām ir atkarīgs no iedzīvotāju skaita un valsts IKP.

2

Īstenošanas un kontroles sistēma

Decentralizētai īstenošanai ir vajadzīga integrēta, daudzlīmeņu kontroles sistēma

Kohēzijas politikai paredzētā nauda tiek izlietota, Komisijai sadarbojoties ar 27 dalībvalstīm un īstenojot tā saukto “dalīto vadību”. Šāda vadība ir būtisks elements decentralizētajā politikā, kuru realizējot, vadošā loma lēmumu pieņemšanā par līdzekļu izmantošanu ir dalībvalstīm un reģioniem, un tieši tie ir atbildīgi par šo līdzekļu pienācīgu pārvaldību. Dalībvalstīs dažādu darbības programmu elementu vadībā ir iesaistītas simtiem organizācijas, un projektus īsteno tūkstošiem atbalsta saņēmēju. Komisija pārbauga to, lai nauda tiktu izlietota saskaņā ar apstiprinātajām stratēģiskajām prioritātēm un finansēšanas noteikumiem. Saskaņā ar EK līgumu tā ir atbildīga par atbilstošu budžeta izpildi. Galvenā atbildība par naudas izlietojumu kohēzijas politikas vajadzībām ir uzticēta diviem Komisijas departamentiem, proti, Reģionālās politikas ģenerāldirektorātam un Nodarbinātības, sociālo lietu un vienlīdzīgu iespēju ģenerāldirektorātam.

Ar finansējuma izmantošanu saistītie mērķi un prioritātes ir noteiktas Komisijas oficiāli apstiprinātajās valsts un reģionu līmeņa darbības programmās, par kurām tā ir vienojusies ar katru dalībvalsti atsevišķi. Laikam no 2007. līdz 2013. gadam ir izstrādātas 316 programmas. Par programmām atbildīgās iestādes veic finansējumam atbilstošu projektu atlasī nosprausto mērķu sasniegšanai. Visā programmas periodā dalībvalsts regulāri ziņo Komisijai par naudas izlietojumu, un Komisija saskaņā ar vienošanos atlīdzina ES ieguldījuma daļu. Līdz 2015. gadam atbalsta saņēmējiem ir jāpabeidz projekti un jāiesniedz ziņas par izdevumiem. Tad par programmu atbildīgā iestāde iesniedz galīgo izdevumu atlīdzinājuma pieprasījumu, un programma tiek slēgta, izmaksājot dalībvalstij summas atlikumu.

Lai noteikumi tiktu ievēroti, ir vajadzīga efektīva kontrole, kā arī preventīvi pasākumi

Darbības programmas projekti tiek finansēti atbilstoši noteikumiem, kas daļēji ir noteikti ES līmenī un daļēji – dalībvalstu līmenī. Šo noteikumu mērķis ir nodrošināt programmu izdevīgumu, pienācīgu vadību un saderību ar Kopienas politiku.

Minētie noteikumi jo īpaši attiecas uz šādiem jautājumiem:

- līdzfinansēto pasākumu norises vieta un veids;
- projektu atlases principi;
- izmaksu un guvumu analīze un projektu peļņspēja;
- periods, kurā rodas izmaksas;
- minimālā līdzekļu izlietojuma daļa tādām ES prioritātēm veltītos projektos kā inovācija, darba vietu radīšana un vide;
- pasākumi vai izmaksu veidi, kas netiek finansēti vai tiek finansēti ierobežotā apmērā;
- attaisnojošo dokumentu glabāšana obligātajā laika periodā revīzijas vajadzībām;
- atbilstoša atklātība;
- piedāvājumu konkursu rīkošana; uz ekonomiku, sabiedrību un vidi radītās ietekmes novērtējums un atbilstošos gadījumos saderība ar noteikumiem par valsts atbalstu.

Vai noteikumi ir pārāk sarežģīti?

Lielākā daļa no sīki izstrādātajiem atbilstības noteikumiem ir noteikti valstu līmenī, un tāpēc dalībvalstis var pārliecināties par to, ka tie ir skaidri un vienkārši piemērojami, kā arī atbalsta saņēmējiem saprotami.

Komisija kopā ar dalībvalstu ekspertiem ir izskatījusi tiesību aktus, lai noteiktu iespējamus "vienkāršojumus". Dažas izmaiņas regulās tika veiktas 2008. gada nogalē un 2009. gada pirmajā pusē, un šī gada beigās tiks pieņemti vēl citi priekšlikumi.

Tomēr visu ne vienmēr var vienkāršot, jo jābūt pārliecībai, ka € 347 miljardi tiks izmantoti paredzētajiem mērķiem, un jāpiemēro noteikumi, kas ir spēkā cita veida Kopienas politikā, piemēram, valsts atbalsta un publiskā iepirkuma jomā.

Īstenojot dalīto vadību, dalībvalstis ir galvenokārt atbildīgas par programmas izdevumu kontroli, turpretī Komisija uzrauga valsts sistēmu darbību. Lai funkcijas tiktu veiktas atbilstoši, dažādajiem kontroles līmeņiem jābūt savstarpēji neatkarīgiem. Dalībvalstīs darbojas trīs kontroles līmeņi, un katrai programmai ir sava vadošā iestāde, apliecinātājiestāde un revīzijas iestāde. Daudzlīmeņu kontroles sistēma ir integrēta, pamatojoties uz skaidri nodalītu iesaistīto pušu atbildību, noteiktiem darba standartiem, kā arī ziņošanas un atgriezeniskās saites mehānismiem, tā ka katrā kontroles līmenī tiek izmantoti iepriekšējā līmenī gūtie rezultāti, lai jo īpaši samazinātu slogu atbalsta saņēmējiem. Šo integrāciju dēvē par "vienoto revīziju".

Preventīvie pasākumi ir vispārējās kontroles stratēģijas daļa. Informācijas izplatīšana ir svarīgs labas vadības un kontroles sistēmas elements un ļauj novērst problēmu rašanos, kā arī veicina noteikumu ievērošanu.

Realizējot ar informācijas sniegšanu saistītos pasākumus, par programmām atbildīgajām iestādēm ir jāiegulda līdzekļi, lai atbalsta saņēmējiem un iestādēm, kas ir iesaistītas programmu īstenošanā, tiktu sniegti vajadzīgie metodoloģiskie norādījumi un apmācība. Metodiskos norādījumus un apmācību nodrošina arī Komisija, bet, lai panāktu vajadzīgo ietekmi, šī informācija jāizplata tālāk visiem atbalsta saņēmējiem.

3

Kontroles sistēmas darbība

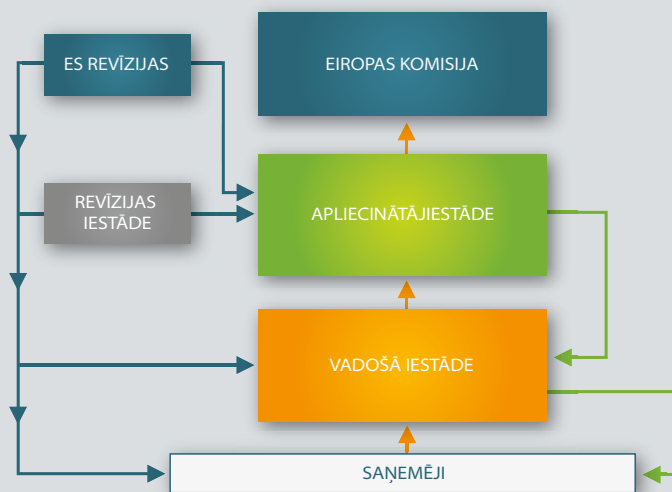
3.1 Galvenās kontroles funkcijas – vadošā iestāde un apliecinātājiestāde

Vadošā iestāde darbojas pirmajā kontroles līmenī, un tā ir galvenā atbildīgā iestāde par efektīvu un pareizu programmas īstenošanu. Tai jāveic šādi pienākumi:

- jāpārlicinās par to, ka programmai izraudzītās darbības atbilst kritērijiem;
- jāsniedz norādījumi atbalsta saņēmējiem par to, kas tiem ir jāveic finansēšanas noteikumu ievērošanai;
- jāizveido un jāizmanto iekšēja kontroles sistēma, lai pārbaudītu saņēmēju norādīto izdevumu pamatotību;
- jāveic neatbilstīgo izdevumu korekcija, svītrojot tos no izdevumu atlīdzinājuma pieprasījumiem un atgūstot saņēmējiem jau piešķirtās dotācijas;
- jāveic programmas īstenošanas pārraudzība un jānosūta gada izpildes ziņojumi apspriešanai Komisijas ikgadējās sanāsmēs, kā arī jāiesniedz Komisijai galaziņojums, kurā ir apkopotas ziņas par visas programmas izpildi.

Pirmā līmeņa kontrole – pirmā aizsardzības līnija

Kontroles sistēmas pamats ir **vadošo iestāžu** ikdienā veiktās “**vadības pārbaudes**” pirmajā līmenī. Tajās tiek vispusīgi pētīti dokumentālie avoti, tādi kā fakturrēķinu saraksti un progresa ziņojumi vai galaziņojumi, kas pievienoti projektu virzītāju iesniegtajiem izdevumu atlīdzinājuma pieprasījumiem, un pēc atbilstošas izlases metodes izraudzīti klātienē pārbaudīti projekti. Dokumentu pārbaudē parasti tiek meklēti pierādījumi par to, ka projektā ir veikti ieguldījumi, sniegta apmācība vai citi apmaksāti pakalpojumi un izdevumi ir norādīti pareizi, tie ir attaisnojami un saistīti ar projektu. Kontrolieri klātienē pārbauda atbilstību šiem un citiem finansēšanas nosacījumiem, veicot fizisku pārbaudi, aptaujājot darbiniekus un pārbaudot grāmatvedības un citus dokumentus, tostarp dokumentus, kas attiecas uz konkursa procedūrām.

Piezīme. Zilās bultas norāda to, kā tiek veiktas revīzijas; oranžās bultas norāda to, kā tiek pieprasīta izdevumu atlīdzināšana, un zaļās bultas norāda to, kā norit darbības kontrole/pārbaude.

Ko pārbauda apliecinātājiestāde, pirms tā apstiprina izdevumus iesniegšanai Komisijā?

Apliecinātājiestāde nedrīkst nosūtīt Komisijai izdevumu atlīdzinājuma pieprasījumu, pirms tā ir pilnīgi pārlicinājusies par to, ka ir veikta atbilstoša kontrole. Tā pārbauda un izvērtē visu no vadošās iestādes saņemto informāciju par veikto kontroli pie atbalsta saņēmējiem, un pārbauda ziņas par projektiem IT sistēmā, vajadzības gadījumā pieprasot skaidrojumus. Tiek ņemti vērā arī pieejamie revīzijas iestādes ziņojumi par kontroles sistēmu darbību. Kaut arī apliecinātājiestādes uzdevums nav atkārtot to, ko jau paveikusi vadošā iestāde, vajadzības gadījumā tā tomēr var veikt papildu pārbaudes vai nu pašu spēkiem, vai piesaistot citus izpildītājus.

Apliecinātājiestāde veido otro kontroles pamatlīmeni

dalībvalstī, un tās uzdevums ir apstiprināt Komisijai to, ka atlīdzināšanai deklarētie izdevumi ir norādīti precīzi, pamatojas uz ticamu grāmatvedības sistēmu un atbilst spēkā esošajiem Kopienas un dalībvalsts likumiem. Tā saņem izdevumu atlīdzinājuma pieprasījumus no vadošās iestādes un pārbauda tos, pirms apstiprinātie pieprasījumi tiek nosūtīti Komisijai.

3.2 Revīzijas funkcijas

Dalībvalsts līmeņa revīzijā tiek pārbaudīta vadošās iestādes un apliecinātājiestādes veiktās kontroles efektivitāte, lai atklātu neatbilstīgu izdevumu apstiprināšanas risku. Ja revīzijas gaitā tiek ievērotas nepilnības, revidenti sniedz ieteikumus. Tādējādi tiek nodrošināta regulāra atgriezeniskā saite efektīvai vadības un kontroles sistēmas darbībai. ES iestāžu veiktajās revīzijās tiek pārbaudīta valsts kontroles sistēmu vispārējā darbība. Tomēr revīzijas nevar kompensēt neefektīvi veiktu kontroli pirmajā līmenī vai pārbaudes trūkumu pirms atlīdzinājuma pieprasījuma apstiprināšanas.

Revīzijas iestādes funkcija – revīzijas veikšana pārliecības stiprināšanai

Dalībvalsts revīzijas iestādes (vai revīzijas iestāžu) galvenais uzdevums ir stiprināt pārliecību par sistēmas darbību, veicot regulāros noteiktos uzdevumus programmas perioda sākumā, tās īstenošanas laikā un noslēgumā.

Revīzijas iestādes funkcijas

Programmas īstenošanas laikā **revīzijas iestāde** pārbauda to, cik efektīvi darbojas kontroles sistēma, un ziņo Komisijai par sava darba rezultātiem gada kontroles ziņojumā, kam ir pievienots revīzijas atzinums. Iestādes veiktais darbs pamatojas uz revīzijas stratēģiju, ko Komisija apstiprina programmas īstenošanas sākumā un turpmāk regulāri aktualizē. Revīzijas iestādes darbs norit pēc standarta metodoloģijas, kuras pamatā ir sistēmu novērtēšana, ko papildina 12 mēnešu atskaites periodā deklarēto projekta izdevumu padziļinātās pārbaudes. Metodoloģija, kas paredz statistiski pamatotas izlases veidošanu, ļauj ik gadu katrai programmai vai programmu grupai noteikt reprezentatīvu kļūdu, pēc kuras var spriest par to, vai sistēma darbojas efektīvi vai arī ir vajadzīgi uzlabojumi. Revīzijas iestāde informē vadošo iestādi un apliecinātājiestādi par saviem atzinumiem un pārbauda to, vai sniegtie ieteikumi tiek īstenoti.

Programmas īstenošanas beigu posmā, revīzijas iestāde ir atbildīga par noslēguma deklarāciju un Komisijai paredzēto ziņojumu.

Komisijas funkcija – pārraudzība

ES līmenī **Komisijas** uzdevums ir **uzraudzīt** to, lai kontroles sistēmas dalībvalstīs būtu izveidotas pareizi un darbotos atbilstoši, izmantojot šādus līdzekļus:

- īstenojot atbilstības novērtēšanas procedūru (sk. 4. punktu), apstiprinot revīzijas stratēģijas un rūpīgi izskatot gada kontroles ziņojumus un revīzijas atzinumus;
- veicot revīzijas dalībvalstīs, lai pārliecinātos par to, ka sistēmas darbojas efektīvi. Lai iesūtītie gada kontroles ziņojumi un revīzijas atzinumi viestu pārliecību, Komisija pievērš galveno uzmanību revīzijas iestāžu darba kvalitātei. Turklāt tā īpaši strādā ar vadošajām iestādēm un/vai apliecinātājiestādēm tajos gadījumos, kad programmas ir saistītas ar augstu riska pakāpi;
- pārraugot dalībvalstu sniegto informāciju par pārkāpumiem un neatbilstoši izmaksāto līdzekļu atgūšanu;
- nodrošinot oficiālus metodoloģiskus norādījumus kritēriju noteikšanai un izplatot labu praksi. Tiesiskā regulējuma un kontroles jautājumi tiek apspriesti vadības komitejā, ko veido Komisijas un dalībvalstu pārstāvji (Fondu koordinācijas komitejā, *COCOF*), ESF padomdevējas komitejas tehniskajā darba grupā un ar revīzijas iestādēm kopīgi rīkotajās tehniskajās sanāksmēs;
- pārbaudot to, vai programmu finansējums ir pienācīgi pamatots, programmu noslēgumā.

Komisija arī uzrauga programmu vadību, izskatot ikgadējos izpildes ziņojumus, piedaloties pārraudzības komiteju sanāksmēs, kur tiek pārspriesta būtiska informācija par programmu īstenošanu, un izskatot izdevumu atlīdzinājuma pieprasījumus.

Reģionālās politikas un Nodarbinātības ģenerāldirektorātos nodarbinātie Komisijas dienesti veic revīzijas pēc slīdoša grafika, lai pārliecinātos par efektīvu vadības un kontroles sistēmu izveidošanu un darbību vairāku gadu ilgā periodā, pamatojoties uz dalībvalstu sniegto informāciju un pašu spēkiem veikto revīziju rezultātiem.

Gada darbības pārskatos šie dienesti iekļauj vērtējumu par programmām un sistēmu efektivitāti dažādās dalībvalstīs. Revīziju programma ir veidota, pamatojoties uz riska novērtējumu, jo īpaši pievēršot uzmanību programmās iesaistīto ES finanšu līdzekļu apjomam un riska faktoriem, kas izriet no vadības iestāžu vājajām vietām, kā arī no darbības un atbalsta saņēmēju veidiem. Ja dalībvalsts kavējas uzsākt korektīvus pasākumus, Komisija var pārtraukt vai apturēt maksājumus un pati piemērot finanšu korekcijas, lai atgūtu tādu iepriekš veiktus maksājumus, kuri varētu būt neatbilstīgi pieprasīti (sk. 5. punktu).

Eiropas Kopienu Revīzijas palāta – ārējais revidents

Reizi gadā Eiropas Kopienu Revīzijas palāta iesniedz "ticamības deklarāciju"¹ par ES ieņēmumu un izdevumu atbilstību un pareizību dažādās budžeta jomās iepriekšējā finanšu gadā. Novērtējumi pamatojas uz revīzijām, ko Palāta ir veikusi dalībvalstīs un Komisijā, un kopā ar Komisijas atbildēm tie tiek publicēti Palātas gada pārskatā.

Lai novērtētu kohēzijas politiku gadu ilgā periodā, Palāta veic revīziju reprezentatīvā izlasē, ko veido ap 180 projekti dalībvalstīs, un pārbauda tur esošo un attiecīgajiem projektiem paredzēto kontroles sistēmu efektivitāti, kā arī Komisijas veikto uzraudzību.

3.3 Ticamības deklarācija un budžeta apstiprināšana

Ikgadējā budžeta apstiprināšanas procedūrā, kas ilgst no novembra līdz aprīlim, Eiropas Parlaments un Padome rūpīgi pārbauda ES fondu izmantošanu, un procedūras nobeigumā Parlaments balso par Komisijas pārskata

un budžeta apstiprināšanu. Galvenie jautājumi, kas tiek apspriesti, budžeta apstiprināšanas gaitā, ir Revīzijas palātas gada pārskats, īpašie ziņojumi un Komisijas atbildes. Vērtējot naudas līdzekļu izlietojumu kohēzijas politikai 2000.–2006. gada budžeta periodā, Revīzijas palāta, ņemot vērā lielo kļūdu skaitu izdevumu atlīdzinājuma pieprasījumos, secināja, ka kontroles sistēmas vēl nav pietiekami efektīvas. Palāta vēl nav

sniegusi atzinumu par kontroles pasākumu efektivitāti 2007.–2013. gada periodā. Eiropas Parlaments un Padome (budžeta lēmējinstiucijas) budžeta apstiprināšanas procedūrā izdod arī lielu skaitu ieteikumu, kas adresēti Komisijai un citām ES finanšu līdzekļu pārvaldībā iesaistītajām pusēm. Revīzijas palāta seko tam, kā šie ieteikumi tiek īstenoti, un savus novērojumus par sasniegto vēlāk iekļauj budžeta lēmējinstiucijām adresētajos ziņojumos.

¹ "Ticamības deklarāciju" saīsināti dēvē par "DAS" no franču valodā lietotā apzīmējuma "Déclaration d'Assurance".

Kāpēc Eiropas Kopienu Revīzijas palāta vēl nav sniegusi pozitīvu atzinumu par kohēzijas politiku, un kas tiek darīts?

Naudas līdzekļu izlietojums kohēzijas politikas vajadzībām ir viena no sarežģītākajām budžeta jomām ar augstu pastāvošo risku, kas apgrūtina efektīvu kontroli.

Ir pamats domāt, ka 2007.–2013. gada programmām paredzētajā naudas līdzekļu izlietojumā kļūdu būs ievērojami mazāk, jo iepriekšējā periodā daudzu dalībvalstu kontroles sistēmās tika ieviesti uzlabojumi, un tāpēc 2007.–2013. gadam izstrādātajos tiesību aktos prasības par kontroles veikšanu ir noteiktas skaidrāk un stingrāk; turklāt izveidotās sistēmas tiek pārbaudītas, izmantojot atbilstības novērtēšanas procedūru, pirms Komisija veic maksājumus.

2008./2009. gadā Komisija realizēja rīcības plānu, lai ātrāk ieviestu uzlabojumus jaunajās programmās un nodrošinātu to, ka pirms 2000.–2006. gada programmu slēgšanas no tām tiktu svītroti visi neatbilstīgie izdevumi. Rīcības plānam, kurā ir stingri ievēroti Revīzijas palātas ieteikumi, bija divi stratēģiski mērķi:

- palīdzēt dalībvalstīm labāk pārbaudīt projekta izdevumu atbilstību, pirms izdevumu atlīdzinājuma pieprasījumi tiek iesniegti Komisijai;
- veikt stingrākus pasākumus maksājumu apturēšanai vai naudas līdzekļu atgūšanai, ja dalībvalstis ir rīkojušās neatbilstoši.

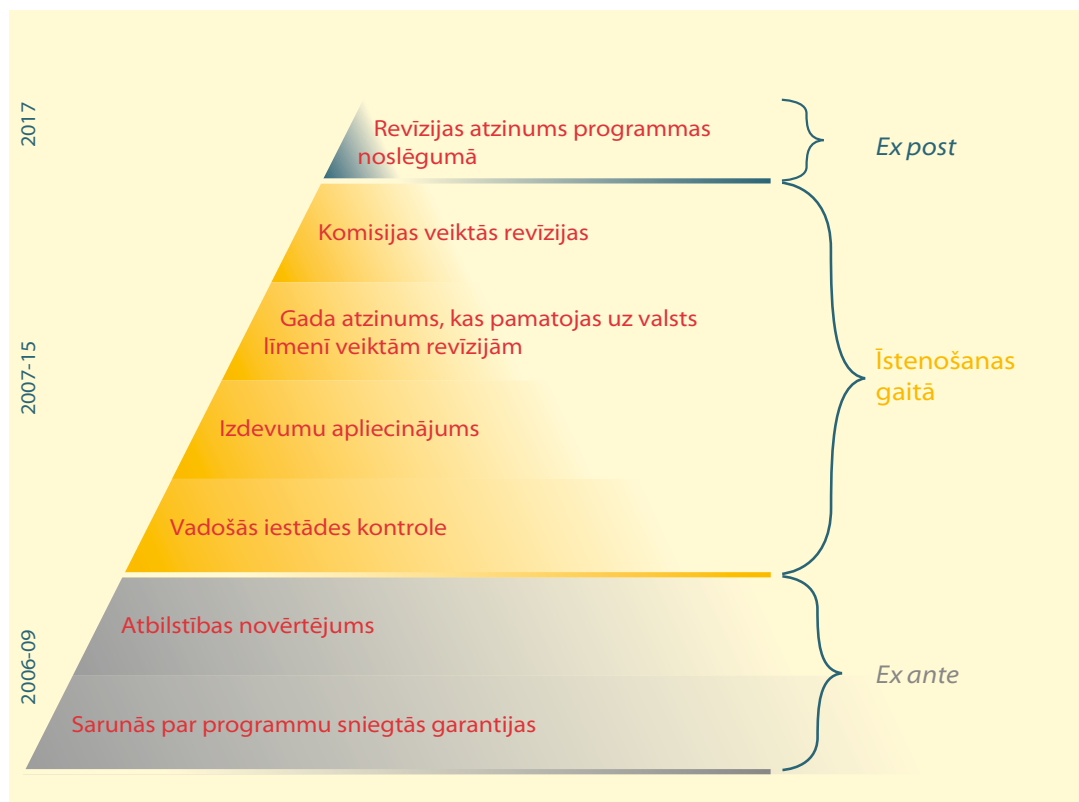
Komisija arī ir izvirzījusi jautājumu par to, kādi kritēriji attiecībā uz kļūdu skaitu ir jāizmanto Revīzijas palātai, vērtējot sistēmu efektivitāti dažādās politikas jomās (sk. "Uz vispārēju izpratni par pieļaujamā kļūdas riska jēdzienu", COM(2008) 866). Tajos gadījumos, kad kohēzijas politikas programmas tiek īstenotas deviņus gadus ilgā laika posmā un tiek veikta to daudzgadu kontrole, mērķis ir programmas noslēgumā panākt ļoti zemu kļūdu līmeni, jo līdz attiecīgajam laikam izdevumiem jābūt izskatītiem visos vadības līmeņos un kontroles sistēmās.

4

Kontroles sistēmas darbība ilgākā laikposmā – kā veidojas pārlicība

Pārlicība par kontroles sistēmu efektivitāti pārkāpumu novēršanā, atklāšanā un labošanā veidojas visā programmu īstenošanas laikā. Turpmāk norādītajā shēmā ir attēloti tie elementi, kas ir svarīgi pārlicības radīšanai.

Ex ante – kontroles sistēmas izveidošana

Risinot **sarunas** par darbības programmām, Komisija nodrošina to, lai tiktu pareizi izraudzītas par programmu atbildīgās iestādes un pienācīgi atrisinātas visas sistēmā iepriekš atklātās problēmas.

Pēc tam, kad programma ir apstiprināta, **atbilstības novērtēšanas procedūra** ļauj pārlicināties par atbilstošu kontroles sistēmas izveidi, pirms izdevumi tiek atlīdzināti. Kad pagājuši 12 mēneši pēc programmas apstiprināšanas, valsts revīzijas iestādei, kas bieži vien ir arī programmas revīzijas iestāde, ar sertifikātu jāapliecina programmas iekšējās kontroles sistēmu atbilstība. Komisija izskata atbilstības novērtējuma ziņojumu un atzinumu, lai pārlicinātos par tā ticamību un atbilstību. Tikai pēc tam, kad ir veiktas visas vajadzīgās korekcijas un Komisija ir pārlicinājusies par to, ka kontroles sistēma pilnībā atbilst normatīvajām prasībām, tā sāk atlīdzināt programmas izdevumus. Programmas perioda sākumā Komisija arī pārbauda un apstiprina revīzijas stratēģiju, kuru deviņu mēnešu laikā pēc programmas pieņemšanas iesniedz revīzijas iestāde.

Kontroles sistēma programmas īstenošanas gaitā

Komisijas pārlicību veido apliecinātājiestādes iesniegtais izdevumu apliecinājums (sk. 3.1. iedaļu), revīzijas iestādes gada kontroles ziņojums un revīzijas atzinums (sk. 3.2. iedaļu), kā arī pašu spēkiem veiktā revīzijas darba rezultāti (sk. 3.2. iedaļu).

Dalībvalstu atbildība

2006. gadā, pārskatot finanšu regulu par ES fondiem, kontroles sistēmā tika ieviests jauns elements. Dalībvalstu centrālās administrācijas attiecīga līmeņa struktūrvienībām līdz katra gada 15. februārim jāiesniedz **“gada kopsavilkums”** par apliecinātājiestādes iesniegtajiem izdevumu apliecinājumiem un revīzijas iestāžu atzinumiem attiecībā uz visām programmām, kas īstenošanas dalībvalstī iepriekšējā kalendārajā gadā. Mērķis ir nostiprināt atbildību starp dalībvalstīm un Komisiju par ES fondu izmantošanu dalītā vadībā. Dalībvalstīm ir vēlams izteikt savus atzinumus par vadības un kontroles sistēmu nodrošināto pārlicību un norādīt problēmas un to risinājumus. Gada kopsavilkumus pirmoreiz iesniedza 2008. gada februārī.

Dažas dalībvalstis politiskā līmenī papildus brīvprātīgi iesniedz “valsts deklarācijas”, kuras pārbauda attiecīgo valstu augstākās revīzijas iestādes. Augstākās revīzijas iestādes sadarbojas ar Eiropas Kopienu Revīzijas palātu divos galvenajos līmeņos: 1) regulārās sanāsmēs starp augstāko revīzijas iestāžu vadītājiem un Eiropas Kopienu Revīzijas palātu un 2) Kontaktu komitejas, augstāko revīzijas iestāžu un Eiropas Kopienu Revīzijas palātas sadarbības koordinātoru sanāsmē. Kontaktu komitejas veidotās darba grupās notiek sadarbība un informācijas/pieredzes apmaiņa par konkrētiem jautājumiem. Plašāku informāciju var gūt Revīzijas palātas tīmekļa vietnē².

Ex post – papildu drošība, programmu noslēdzot

Programmas perioda noslēgumā revīzijas iestāde pārskata veikto revīzijas darbu un sniedz atzinumu, kurā novērtē galīgajā paziņojumā deklarēto programmas izdevumu precizitāti un atbilstību noteikumiem. Noslēguma ziņojumā revīzijas iestāde sīki apraksta rīcību sistēmu uzlabošanai un veic neatbilstīgo izdevumu korekciju saskaņā ar pašu revīzijas darbā gūtajām atziņām vai Komisijas vai Eiropas Kopienu Revīzijas palātas sniegtajiem ieteikumiem. Komisija rūpīgi pārbauda visas nobeiguma deklarācijas un vajadzības gadījumā pieprasa papildu informāciju un revīziju. Tā var veikt revīziju programmu izlasē arī pēc tam, kad programmas ir slēgtas.

Trīs gadus pēc tam, kad programma ir slēgta, t. i., līdz 2017./2018. gadam, attaisnojošajiem dokumentiem jābūt pieejamiem revīzijai, kuru var veikt Komisija, Eiropas Birojs krāpšanas apkarošanai vai Eiropas Kopienu Revīzijas palāta; izņēmums ir daļēja programmas slēgšana, kad to dokumentu uzglabāšanas laiks, kuri attiecas uz slēgtajām darbībām, kas norādītas deklarācijā par daļēju programmas slēgšanu, tiek samazināts.

² <http://eca.europa.eu/portal/page/portal/cooperation>

5

Kas notiek, ja tiek atklātas problēmas?

5.1 Par neatbilstību korekciju galvenokārt ir atbildīgas dalībvalstis

Ja ES finansējuma saņemšanai paredzētie noteikumi netiek ievēroti, tad parasti projekta izdevumu atlīdzināšana netiek veikta vai tiek uzskatīta par "neatbilstīgu". Tad saņēmējiem atkarībā no tā, kāda ir "neatbilstība" un cik nopietna tā ir, var nākties atmaksāt saņemto dotāciju vai daļu no tās.

Šādu "neatbilstību" korekcija tiek veikta, svītrojot neatbilstīgos izdevumus no Komisijai iesniegtajiem izdevumu atlīdzinājuma pieprasījumiem un apturot dotācijas izmaksu saņēmējam vai to atgūstot. Dalībvalstu iestādes ir atbildīgas par korekciju veikšanu un naudas atgūšanu pirmajā instancē. Komisija iesaistās tikai tad, ja tā konstatē, ka neatbilstīgo izdevumu korekcija nav veikta vai programmas kontroles sistēma nedarbojas, radot risku, ka pārkāpumi netiek atklāti.

Ja valstu iestādes atklāj neatbilstību un veic tās korekciju, tās var izmantot attiecīgos ES līdzekļus citu projektu finansēšanai. Tas ir stimuls dalībvalstīm ieviest efektīvas sistēmas. Ja korekciju veic Komisija, tiek samazināts viss programmai paredzētais ES finansējums.

Pārkāpumi

Parasti novērotās neatbilstības ir tādu attaisnojošu dokumentu (piemēram, darba laika uzskaites, fakturrēķinu vai pieskaitāmo izdevumu sadales sistēmas) trūkums, kuri jāglabā revīzijas liecībām, gūto ieņēmumu neatskaitīšana no projekta izdevumiem, neatbilstīgu izdevumu, piemēram, atgūstamā PVN, iekļaušana izdevumos un konkursa rīkošanas prasību pārkāpumi.

Tikai neliela pārkāpumu daļa ir saistīta ar krāpšanu; lielākā daļa pārkāpumu rodas nevērības vai noteikumu nezināšanas dēļ. Tāpēc, piešķirot projektiem finansējumu, vadošajām iestādēm jāpārliecinās par to, lai saņēmēji pārzinātu finansēšanas noteikumus un to rīcībā būtu pietiekami resursi plānotā projekta vadīšanai un īstenošanai.

Maksājumu pārtraukšana un apturēšana

Reģionālās politikas vai Nodarbinātības, sociālo lietu un vienlīdzīgu iespēju ģenerāldirektorāta ģenerāldirektors var izdot rīkojumu par maksājumu pārtraukšanu uz laiku līdz sešiem mēnešiem bez termiņa pagarināšanas tiesībām, tiklīdz ir gūti pierādījumi par to, ka sistēmā ir nopietnas problēmas. Maksājumi tiek atjaunoti tad, kad dalībvalsts ir veikusi vajadzīgos pasākumus stāvokļa labošanai.

Lai maksājumu apturētu, Komisijai ir jāpieņem oficiāls lēmums, un maksājums var tikt apturēts uz nenoteiktu laiku.

Ziņošana par pārkāpumiem un finanšu korekcijas

Dalībvalstīm reizi ceturksnī jāziņo Eiropas Birojam krāpšanas apkarošanai (*OLAF*) par neatbilstībām ES finansējuma izlietojumā, ja summa pārsniedz € 10 000. Turklāt reizi gadā tām jāiesniedz Komisijai apkopoti dati par visām iepriekšējā gadā veiktajām finanšu korekcijām un atgūtajām summām, tostarp tām, par kurām nav jāziņo *OLAF*.

Komisijas gada ziņojumā par Kopienas finanšu interešu aizsardzību, kuru paredz Līguma 280. pants, tiek analizētas tendences, kas raksturo ziņojumos minētos pārkāpumus. Komisija arī publicē skaitļus par dalībvalstu veiktajām finanšu korekcijām. Šie skaitļi liecina par to, cik efektīva ir dalībvalstu kontroles sistēmas darbība.

5.2 Kas notiek, ja Komisija atklāj trūkumus kontroles sistēmās?

Ja Komisijai ir pierādījumi par nopietniem trūkumiem dalībvalstu vadības un kontroles sistēmu darbībā vai neatbilstībām konkrētos izdevumu atlīdzinājuma pieprasījumos, kuras dalībvalsts nav novērsusi, atklājusi vai labojusi, tā var pārtraukt vai oficiāli apturēt attiecīgajai programmai paredzētos maksājumus vai uzsākt finanšu korekcijas procedūru.

Komisijas veiktās finanšu korekcijas

Ja dalībvalsts nav labojusi neatbilstību vai veikusi pasākumus problēmu novēršanai sistēmā, Komisija, pieņemot oficiālu lēmumu, var piemērot finanšu korekciju. Tādu lēmumu rezultātā viss programmai paredzētais ES finansējums tiek samazināts, t. i., dalībvalsts nevar izmantot anulēto ES finansējumu citiem projektiem.

Komisija var piemērot ekstrapolētās finanšu korekcijas sistemātisku kļūdu gadījumā un vienotas likmes korekcijas tad, ja tiek atklātas kļūdas sistēmas darbībā vai pārkāpumi, kuru finanšu ietekmi ir grūti aprēķināt, piemēram, publiskā iepirkuma jomā.

2000.–2006. gada periodā (un arī līdz 2008. gada beigām) Komisijas, *OLAF* vai Revīzijas palātas veikto revīziju rezultātā ir veiktas finanšu korekcijas par summu, kas līdzinās € 3,15 miljardiem, pie tam dalībvalstis ir akceptējušas un īstenojušas korekcijas par € 2,6 miljardiem, un atlikušās korekcijas par € 0,55 miljardiem ir veiktas ar oficiālu Komisijas lēmumu.

Kontroles sistēma kohēzijas politikas īstenošanai Kā tā darbojas 2007.–2013. gada budžeta periodā

Uzziniet vairāk...

Sīkāku papildu informāciju par kontroles sistēmu kohēzijas politikas īstenošanai un ar to saistītiem jautājumiem var iegūt tīmekļa vietnē: http://ec.europa.eu/dgs/regional_policy/index_lv.htm

Eiropas Komisija, Reģionālās politikas ģenerāldirektorāts
B.1. struktūrvienība. Saziņa, informācija un attiecības ar trešām valstīm.
Raphaël Goulet
Avenue de Tervuren 41, B-1040 Brussels
Fakss +32 22966003
E-pasts: regio-info@ec.europa.eu
Internets: http://ec.europa.eu/regional_policy/index_lv.htm

Publikāciju birojs

ISBN 978-92-79-09203-9

9 789279 092039